

Literatura română, afară de cea bisericăscă, era aproape nulă în toate ținuturile locuite de români, și pentru că aveam totuși vre-o câte-va cărți, dăru mai potrivit ar fi să șicem, că ea se afla încă abia în fașă. Producte literare din timpul acesta, luând afară pre cele mai vechi cunoscute ale lui Clain, Șincai, Petru Maior, Molnar, Tempea, Cichindeal prea puține se pot aminti de vre-o însemnătate. Dicționarul lui Bob, și cel din Buda, o istorie universală tipărită în Buda paremi-se de Neagoi într'un tom, anticitățile romanilor de Bojinca, Critica lui Murgu despre originea românilor, Icona pământului și geografia în 3 tomuri de profesorul Rusu, Macroviotica lui Dr. Vasiciu, Cronica lui Șincai de Gavra, ce tocma atunci începuse a se publica, unele cărți bisericăscă, nesce calindare de Neagoi, apoi încă unele poezii populare precum: Risipirea Ierusalimului, Argir și Elena, Narcis etc. de Aron și Barac — atâta era totul. Despre alte cărți fabuloșe, cum era Alexandria și încă unele, nici că află demn a mai aminti ceva.

Presa română dincóce de Carpați, era reprezentată în acest period mai întâiu prin „Fóia Duminecei“, sub editura neguțătorului Radu Orghidan și redacțiunea translatorului magistratual Ioan Barac, în Brașov. Acésta a fost cea dintâiu fóia periodică la românii de dincóci de Carpați, din care apoi se născu „Gazeta Transilvaniei“ cu „Fóia pentru minte, inimă și literatură“ de d. Bariț, tot în Brașov. La finea acestui period apărú și „Organul Luminărei“ sub redacțiunea d-lui Cipariu în Blaj. Ca un augur îmbucurătoriu al deșteptărei naționali trebuie să amintesc aci încă și „Aurora“, o foieșă săptămânală manuscrisă a juristilor români din Cluj, înființată și redactată de A. Papiu Ilarian și Nicolau Popea la anul 1846, pre lângă tótă rigurositatea superiorilor scolastici. Lucru mic la părere acésta întreprindere națională, dară ca cea dintâiu încercare română de felul acesta, ce și avú rezultatele sale nedisputabile în mai multe direcțiuni, nu se póte trece